

IU al laberint grotesc

La sensació d'inseguretat es tradueix moltes vegades en un increment considerable del vot als partits més grans en detriment de la resta, una tendència cada vegada més generalitzada arreu dels països occidentals

MARTA MARTÍN TEIXIDOR.

Llicenciada en ciències polítiques per la UAB i llicenciada en història moderna i contemporània per la UAB

+ IU s'ha situat en una posició de debilitat subalterna que, en part, ha propiciat perillosament una fuga de vots cap al PSOE. A la foto, Gaspar Llamazares, la nit electoral. Foto: EFE

Coincidiren bastant en llurs anàlisis, per no dir del tot, destacats comentaristes dels diversos mitjans de comunicació quan determinaven les causes del retrocés electoral d'IU a les darreres eleccions generals, unes anàlisis que, per altra banda, coincidiren també amb totes aquelles que van realitzar els màxims dirigents de la formació, gens dubtosos a l'hora d'atribuir les causes del desastre a l'existència d'un sistema electoral essencialment injust. I potser més que mai, en efecte, els resultats de les darreres eleccions han reflectit molt bé els límits d'un sistema proporcional basat en les províncies, que reforça els dos grans partits majoritaris en detriment de la resta i que incapacita també una formació amb gairebé un milió de vots – principalment de les grans àrees metropolitanes– a poder gaudir folgadamente d'un grup propi al Congrés dels Diputats.

No negaré pas aquí la importància -que en té, i molta- de l'actual sistema electoral, un disseny elaborat al seu moment per Torcuato Fernández Miranda amb l'objectiu d'afeblir, en la mesura que fos possible, el principal partit de l'oposició antifranquista –el PCE–, en un episodi més inserit dintre d'un procés molt complex –la transició monàrquica– que, en certa manera, ajudaria a explicar també l'escassa incidència política del PCE i posteriorment d'IU durant els darrers trenta anys. No obstant això, crec que una lectura que atorgui només el protagonisme a les característiques d'una determinada llei electoral resulta del tot insuficient per fer-hi recaure exclusivament el pes de la responsabilitat, perquè ignora, en canvi, qüestions tan rellevants com les característiques de la campanya electoral o les dinàmiques més aviat contradictòries de la formació, sotmesa a fortes divisions internes que tenallaven tant el nucli dirigent com les mateixes federacions territorials –va quedar reflectit amb l'escissió, lamentable, d'IU al País Valencià– o a l'oferta d'un missatge electoral que oscil·lava moltes vegades entre un discurs tímidament alternatiu al règim i un altre més aviat acoblat amb el de l'esquerra oficial, factors tots a tenir en compte per entendre també l'escassa captació d'IU entre un electorat potencial.

Repassem, però, primerament, la dinàmica d'una campanya electoral dominada per una bipolarització molt forta i aparentment irreconciliable entre dos grans partits que convergien més que no pas discrepaven respecte a les grans qüestions estructurals. El llarg cicle de creixement econòmic no ha servit pas perquè l'esquerra oficial perfilés polítiques explícitament socialdemòcrates canalitzades cap a la consecució d'un augment generalitzat de benestar, ans al contrari, la desconvergència social amb Europa, juntament amb la pèrdua de la capacitat adquisitiva i la degradació continuada de les condicions laborals, ha estat una constant sobretot per als ciutadans de renda més modesta, la majoria sense cap referent polític clar. Paradoxalment, aquesta sensació d'inseguretat és un factor clau que convida a sobrevalorar la importància de la governabilitat i, per tant, a privilegiar significativament l'estabilitat i l'eficàcia com a objectius prioritaris de les polítiques governamentals. Aquest fet es tradueix moltes vegades en un increment considerable del vot als partits més grans en detriment de la resta, una tendència cada vegada més generalitzada arreu dels països occidentals.

Contràriament, l'esmentat creixement econòmic –de caràcter especulatiu– sembla que ha acabat consolidant, potser de manera definitiva, la influència en absolut qüestionada per l'esquerra oficial, dels grans grups financers i immobiliaris que determinen en darrera instància

els límits reals del poder polític en bona mesura mitjançant el seu control directe i indirecte dels mitjans de comunicació. La recent campanya electoral reflectia potser més que mai aquesta aliança d'interessos econòmics, polítics i mediàtics que marginava sobretot IU i el seu programa electoral, moderadament reformista, tímidament republicà.

Com ja he apuntat més amunt, a aquests condicionants externs s'hi afegí també la dinàmica, palpablement contradictòria, de la pròpia formació. Per una banda, l'eix de la proposta electoral girà entorn d'una aposta per la continuïtat i aprofundiment de tota una sèrie de polítiques dutes a terme durant la darrera legislatura, mitjançant un pacte postelectoral que forçaria el partit socialista a desplegar i a ampliar determinades polítiques socials. Aquest missatge, però –sempre si tenim en compte el pes polític real de la formació–, no només col·locava IU en una posició de debilitat subalterna, sinó que, en part, incitava també perillosament a una fuga de vots cap al PSOE, percebut durant la campanya com un partit molt més útil per aturar el rival conservador. Aquest factor ajuda a entendre l'oscil·lació entre els partidaris del col·laboracionisme i els partidaris d'una oposició decidida al partit governamental, un dilema més o menys latent dintre d'IU. I aquesta variabilitat, aquesta pluralitat de tendències, en determinades conjuntures, pot actuar com un fre respecte a les estratègies polítiques preses, o pot provocar també una certa indefinició.

Caldria preguntar-se, doncs, per la relació entre tots aquests factors i el considerable retrocés de gairebé tres-cents mil vots experimentat a les grans àrees metropolitanes –una tendència que ja s'entreveia en les darreres eleccions municipals–, mitjançant la desmobilització o bé el vot en blanc.